

En toen begon de
zee te zingen

En toen begon de
zee te zingen

Nele Baplu

Auteur: Nele Baplu

Omslagontwerp: Nele Baplu

ISBN 9789464184501 (paperback)

© 2020 Nele Baplu

D/2020/Nele Baplu, uitgever

*Paid ag ofni, ton fach unig
Sua, sua ar lan y môr;
Huna blentyn, nid oes yma
Ddim i roddi iti fraw*

Wees niet bang, 't zijn enkel golven
Ruisend, ruisend op het strand
Slaap zacht, baby, er is niets hier
Niets waarvoor je bang moet zijn

(uit: Suo Gân)

Proloog

Ik zag eens een schip de horizon bevaren. Ik sloeg er eerst geen acht op. Een schip aan de horizon hoort bij het doorsneebeeld dat mensen hebben van de zee. Zo vertellen ons de ansichtkaarten en de kindertekeningen.

Ik nam wat van het warme, fluweelzachte zand in mijn hand en liet het door mijn vingers glijden. Zandwatervalletjes stortten neer in mijn schoot. Ik keek weer op en tuurde naar het schip in de verte. Toen pas daagde het me. Dit was geen gezichtsbedrog. Het schip bevoer echt de denkbeeldige lijn die we horizon noemen. Het balanceerde op de magische grens die twee werelden, bekend en onbekend, met elkaar verbindt en tegelijk van elkaar scheidt, die eindigheid toont maar oneindigheid suggereert, die in vraag stelt wat echt is en wat een illusie. Ik knipperde even met mijn ogen om zeker te zijn dat het niet de zon was die mijn geest vertroebelde. Maar ik zag het haarscherp en ontegensprekelijk. Dit schip deed het onmogelijke mogelijk lijken.

Zonder het beeld ook maar een tel met mijn blik los te laten stond ik recht en klopte het witte zand van mijn dijen. Ik liep traag maar doelgericht naar dat deel van het strand waar de golven van de zee sterven. Mijn schoenen en boek bleven achter op de plek waar ik tot dan toe had zitten lezen. Het koude water omarmde eerst mijn tenen, daarna de hele voet en enkel. Met

mijn voetzool tastte ik de ribbeltjes af die de zee met haar hand van water op de bodem had getekend, als braille voor de voeten die in haar waden. De golvende ribbeltjes vertelden een verhaal en ik was erop gebrand het te lezen.

1

*Huna blentyn ar fy mynwes
Clyd a chynnes ydyw hon
Breichiau mam sy'n dynn amdanat
Caria mam sy dan fy mron*

Haar stem klonk zacht en vastberaden, als een rots die in de branding een baken is van rust. Haar stem klonk teder troostend en zonder enige vorm van twijfel. Haar stem klonk zoals alleen een baby ooit een stem heeft weten klinken.

Hier ben je veilig, mijn kind, hier kan je onbezorgd je ogen sluiten. Geen plek is warmer voor jouw ongeschonden huid dan mijn naakte borst. Hier hoeft je niet op te schreeuwen tegen de dreigende trillingen in de lucht. Ssst, slaap, mijn kind, ssst, slaap.

Ze drukte haar armen nog steviger tegen het kleine lijfje, liefdevol en dwingend tegelijk. Zo stond ze daar, onwrikbaar, in een krampachtige ontkenning van het feit dat de geboorte het lichaam van moeder en baby van elkaar scheidt.

*Huna blentyn ar fy mynwes
Clyd a chynnes ydyw hon
Breichiau mam sy'n dynn amdanat
Caria mam sy dan fy mron*

Ze wiegde heen en weer, als een rietstengel die meebuigt met de wind. Ssst, slaap, mijn kind, ssst,

slaap. Ze dacht eraan hoe heerlijk het was toen ze als klein meisje urenlang zat te schommelen, hoe ze duizelde van genot op het moment dat de schommel twijfelde of hij nog hoger zou gaan of zich zou overgeven aan de zwaartekracht, een moment waarop ze leek te zweven en waarop de tijd, tussen het voor- en achterwaarts bewegen door, stilstond. Zo creëerde ze al slingerend haar eigen wereld, met een eigen fysica, een volmaakt perpetuum mobile, dat helemaal alleen, in zichzelf en op zichzelf, kan bestaan.

Er was geen buitenwereld. Ze voelde niet dat het gras te nat en te koud was voor haar blote voeten. Het ontging haar dat de maan gloedrood stond en dat de golven onderaan de klif met oorverdovend gebulder tegen de rotsen knalden. Er was alleen zijzelf, gehuld in een zijden wit gewaad, met tegen zich aangedrukt het huilende kind, dat ze met alles wat in haar macht lag probeerde te troosten.

Ni chaiff dim amharu'th gyntun

Ni wna undyn â thi gam

Huna'n dawel, annwyl blentyn

Huna'n fwyn ar fron dy fam

De zee was zwart, de hemel was zwart, het gras was zwart. De maan smeulde als een uitdovende toorts en deed haar witte kleed zachtjes gloeien. Ze was een engel in de duistere nacht. Rondom haar was alles zwart. Het duet van onbeholpen babygeween en wiegend engelengezag vulde de kale nacht tot aan het ochtendgloren.

Ni chaiff dim amharu'th gyntun

Ni wna undyn â thi gam
Huna'n dawel, annwyl blentyn
Huna'n fwyn ar fron dy fam

Hij slaapt. Haar lied klinkt nu zo zacht als het gefluister van de wind. Het wiegen van het perpetuum mobile valt beetje bij beetje stil. Ze durft zich haast niet meer te bewegen. Hij slaapt.

Bij elk van zijn kleine ademstootjes keert weer een stukje van de buitenwereld tot haar terug. Ze hoort de zee tientallen meters lager tegen het grillige gesteente te pletter slaan, een ongeorchestreeerde streling voor het oor, een ondertoon die de zopas geboren stilte benadrukt. Ze ziet de eerste zonnestrallen door de mist breken, weifelend nog. Ze doen het bedauwde gras frisgroen oplichten, alsof het bestrooid is met duizenden tranenparels. Ze ruikt de beloftevolle ongereptheid van een pas aangebroken dag en proeft het zout op haar lippen. Hij slaapt.

Een beetje verder in het deken van gras, dat de ruw gevormde klif van bovenaf een zachte glooiing geeft, merkt ze een wollig wit hoopje op, een wolkje in een zee van groen. Terwijl ze de baby op ongewijzigde manier tegen haar zachtjes op en neer welvende borst houdt, gaat ze dichterbij. Het is een lammetje, dat vredig en zich van geen eenzaamheid bewust, ligt te slapen. Ze maakt de knopen van haar kleed, dat als een draagdoek rond haar borst gespannen zat, voorzichtig los en terwijl ze vooroverbuigt, tilt ze de argeloze baby uit zijn zijden cocon. Het is een bevreemdende gewaarwording de druk op haar borst te voelen afnemen. De baby ligt op haar armen, die ze voor zich uthoudt. Zijn hoofdje rust in de kelk van haar

gevouwen handen. Zijn beentjes houdt hij opgetrokken – hij heeft het nooit anders gekend. Hij lacht. Hij slaapt en hij lacht.

*Pam yr wyt yn awr yn gwenu
Gwenu'n dirion yn dy hun?
Ai angylion fry sy'n gwenu
Arnat ti yn gwenu'n llon?*

De woorden komen als zuchtjes wind uit haar dor geworden mond, als een warm luchtdeken dat zich over zijn lijfje spreidt en bij de rand zijn kin kittelt. Ze streelt met haar adem zijn haren. Zijn kaakje gaat wat boller staan en zij denkt: hij lacht. Hij slaapt en hij lacht. Ze hurkt behoedzaam neer en legt met alle tederheid die een handeling kan bevatten de baby in het kuiltje tussen de poten en het donzige buikje van het lam. Ze trekt haast onmerkbaar haar handen van onder het hoofdje tot de vacht van het schaapje de rol van kussen volledig heeft overgenomen. De baby laat het zich onbewust welgevallen en brengt in een reflex van welbehagen zijn duimpje naar de mond, terwijl hij lacht en slaapt. Zijn andere armpje valt open tegen de buik van het lammetje en deint mee op en neer in de maat van de ademhaling van het kleine dier.

*Pam yr wyt yn awr yn gwenu
Gwenu'n dirion yn dy hun?
Ai angylion fry sy'n gwenu
Arnat ti yn gwenu'n llon?*

Ze laat haar losgeknoopte jurk over haar schouders en langs haar heupen, waartussen ze zo vol verlangen dit

kind had verwelkomd, naar beneden glijden. Haar beweging hapert even als ze uit de stof om haar voeten stapt, maar daarna legt ze vloeiend en zonder enig teken van twijfel het kleed om de baby en het lammetje, die in elkaar passen alsof ze ervoor gemaakt zijn, alsof ze samen volmaakt zijn.

Dit is volmaakt.

Ze blaast hem van op haar hand een kusje toe.

Paid ag ofni, ton fach unig
Sua, sua ar lan y môr

Haar stem is nauwelijks te onderscheiden van het geruis van de zee.

Paid ag ofni, ton fach unig
Sua, sua ar lan y môr

Zonder haar voetzool los te maken van het gras zet ze een stap achteruit.

Paid ag ofni, ton fach unig
Sua, sua ar lan y môr

Meer en meer, bij elke volgende stap achterwaarts, gaat haar lied op in het geluid van de golven, tot ze geen grond meer voelt en kiest voor de hoopgevende onzekerheid van het onbekende.

2

Helena legde het boek neer, haar vinger nog tussen de bladzijden, alsof ze het meteen weer zou open slaan en verder lezen.

‘Wat vond je ervan?’

Steppe antwoordde niet. Dat was Helena wel gewend. Hij antwoordde al twee jaar lang niet meer op haar vragen. Toch bleef ze ze stellen, in de onvermoeide hoop dat hij op een dag zou reageren, dat hij uit zijn coma – ‘vegetatieve toestand of liever nog niet-responsief waaksyndroom, mevrouw, van coma spreken we alleen in de eerste acute fase na het oplopen van een hersentrauma, als de patiënt nog niet wakker is’, werd ze herhaaldelijk verbeterd door mensen die beter waren in neurologie dan in empathie – zou ontwaken en haar zou vertellen dat het allemaal maar een droom was geweest. Als ze hem daar zo zag liggen, voor dood, dacht ze met weemoed terug aan zijn kindertijd, toen hij waar het hem ook maar te binnen schoot speelde dat hij dood was, thuis op de sofa, op de trein naar de dierentuin, in de koelafdeling van de winkel tussen de groenten en het fruit, hoe hij zich overdreven stilhield, niet wetend dat dood zijn geen inspanning vergt, en zij overdreven deed alsof ze hem probeerde te wekken en daarna overdreven opvallend zuchtte dat ze hem dan maar zo moest laten liggen als hij toch niet meer wakker te krijgen was, en hij, als ze nog maar net de rug gekeerd had en aanstalten maakte

om weg te gaan, opveerde en met grote verrassing in zijn stem riep: ik ben niet dood.

Ze hield even haar adem in, gunde hem de tijd om de woorden te vinden die ergens diep in hem nog opgeslagen moesten liggen. Er kwam niets. Het derde Helena niet. Het was een routine geworden. Ze stelde een vraag, wachtte even en beantwoordde ze vervolgens zelf. Die gewoonte had ze zich al eigen gemaakt toen hij nog in de wieg lag, en ze had de methode verfijnd toen Steppe als peuter uitdrukking zocht voor wat er in hem om ging, maar er de woorden nog niet voor beheerste. Toen had hij haar voor die invulling van zijn gevoelens bedankt met lange knuffels, met heftige hoofdknikjes, met aanmoedigende enthousiaste ja's. Het had haar moeite gekost de gewoonte in de plaats van haar zoon te denken en te spreken weer af te leren, er waren tal van woordenwisselingen en pijnlijke stiltes voor nodig geweest. Het verwijt klonk haar nog fel in de oren: dat beslis ik zelf wel, mama; mag ik voor mezelf spreken, ja; weet jij dan wat ik voel misschien; de deur die dichtsloeg; de straf haar zoon zich te zien terugtrekken terwijl ze hem net tegen zich aan wou drukken. Zo moeilijk als het geweest was de gewoonte af te leren, zo gemakkelijk verviel ze weer in haar oude rol, zodra het hersentrauma Steppe monddood maakte.

'Nogal klef, niet?' Dat zou hij zeker gezegd hebben, dat het klef was en veel te duidelijk op de emoties probeerde te spelen. Helena probeerde zich te verplaatsen in de gedachten van een op zijn stoere reputatie bedachte jongen van zeventien - of negentien. Daar had ze moeite mee. Hoe oud was haar zoon nu? De klok was metronomisch blijven verder

tikken nadat de dokter had gezegd: ‘Meneer, mevrouw, uw zoon heeft de ogen geopend. Hij is niet meer in comateuze toestand. Dat betekent evenwel niet dat hij ook terug bij bewustzijn is. Hij heeft nog geen reactie op prikkels vertoond. Metingen en observaties zullen moeten uitwijzen of er sprake kan zijn van responsiviteit, dan wel enkel van reflexgedrag. Hoelang hij in deze vegetatieve toestand zal blijven en in welke richting het zal evolueren? Dat durf ik niet te voorspellen.’ Dat had de dokter twee jaar geleden gezegd. Sindsdien leefde Helena in een bevroren stilstand, koesterde ze het stilstaan als een vooral niet achteruitgaan.

‘Naar het einde toe werd het zelfs wat wollig.’ Hij zou de nadruk gelegd hebben op het laatste woord door een klein pauze te laten. Ze moest lachen om zijn goedkope spitsvondigheid. Die ogenschijnlijke nuchterheid en voorgewende onbewogenheid had hij zeker niet van haar. Helena hield van grote emoties en gaf zich er ook vol overtuiging aan over, in de mate dat ze er soms in verzwolg en de voeling met de realiteit verloor. Zijn vader had eenzelfde standvastigheid, een aangeboren aanleg om altijd en overal overeind te blijven en wat hem deed wankelen in de beslotenheid van zijn hart te verwerken. Steppe zou nooit met woorden toegeven dat het verhaal hem geraakt had. Helena wist wel beter. Ze had er de afgelopen jaren een extra zintuig voor ontwikkeld, dat er louter op gericht was signalen – hoe klein ook, een spier die vertrok, een lichte glans op de ogen, een zachte ademstoot – te ontwaren die aan de buitenkant verrieden dat er aan de binnenkant iets gebeurde. Ze hoefde er zelfs niet voor op te kijken van het blad bij het voorlezen, ze wist

gewoon dat ook nu de woorden tot hem waren doorgedrongen, dat zijn gezicht zich had vertrokken, een minieme verschuiving van zijn mondhoeken, die in haar ogen zijn gelaatsuitdrukking volkomen veranderde.

De eerste keren dat ze mimiek zag op zijn gezicht, had ze enthousiast de verpleging aangeklampt, op zoek naar de bevestiging die ze zo graag wou horen, dat dit het keerpunt was, dat hij erdoor zou komen. De verplegers hadden gezegd: 'Vraag het eens aan de dokter.' De dokters hadden gezegd: 'Respons kan een teken zijn van de overgang naar een minimale bewustzijnstoestand. We zullen het monitoren. Maar zet er uw hoop niet op, mevrouw. De statistieken voor patiënten met een langdurige bewustzijnsstoornis zijn niet bepaald gunstig.' Bezoekers hadden gezegd: 'Ja, Helena, je hebt gelijk. Hij hoort je!' Dat laatste vond ze nog het ergst. Ze hoorde in hun stem hun ongeloof. Ze wist dat ze buiten de ziekenhuiskamer tegen elkaar fluisterden, alsof ze zich ervan bewust waren dat wat ze zeiden beter niet gehoord kon worden: 'Ocharme, Helena, ze gaat eronder door. Al die tijd al zit ze naast het bed van Steppe, in de overtuiging dat hij weet dat ze daar is, en in de angst dat hij het zou voelen als ze er eens niet was. En nu denkt ze ook nog dat hij reageert als ze hem voorleest uit boeken. Heb jij hem al eens één teken van leven zien geven, misschien?'

Dat goedbedoelde mededogen kon haar gestolen worden. Ze had genoeg werkelijkheidszin om te beseffen dat de situatie allesbehalve rooskleurig was. Daar had ze geen bezorgde bezoekers voor nodig, geen statistieken of prognoses, geen wetenschappelijk exposé, geen monitoring die toch op niets uitdraaide,